

Sygn. akt II Ca 690/12

POSTANOWIENIE

Dnia 31 stycznia 2013 roku

Sąd Okręgowy w Legnicy II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Krystyna Zawada (spraw.)

Sędziowie: SO Elżbieta Hallada

SO Sabina Ziser

Protokolant: st. sekr. sąd. Klaudia Pasieczny

po rozpoznaniu w dniu 31 stycznia 2013 roku w Legnicy

na rozprawie sprawy
z wniosku J. S.

z udziałem uczestniczki postępowania Ł. P.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji uczestniczki postępowania

od postanowienia Sądu Rejonowego w Głogowie

z dnia 20 września 2012 roku,

sygn. akt I Ns 860/12

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Głogowie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 690/12

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 20 września 2012r. Sąd Rejonowy w Głogowie uwzględnił w całości wniosek J. S. o stwierdzenie nabycia spadku po J. S. przez stwierdzenie, że spadek po J. S. zmarłym w dniu 22 grudnia 2011r. w L., ostatnio stale zamieszkałym w G., na podstawie ustawy odziedziczyli ojciec J. S. i siostra spadkodawcy uczestniczka postępowania Ł. P. z domu S. – po 1/2 części każdy ze spadkobierców.

Ze względu na brak testamentu spadkodawcy Sąd Rejonowy przyjął, że stwierdzenie nabycia spadku po J. S. winno podlegać regułom dziedziczenia ustawowego. Ponieważ w chwili śmierci spadkodawca nie był żonaty i nie miał dzieci (co wynika ze skróconego aktu zgonu J. S. oraz zapewnienia spadkowego wnioskodawcy J. S.), do dziedziczenia po nim z mocy ustawy (art.932§3 i 4 kc) powołani są ojciec spadkodawcy oraz siostra spadkodawcy, każde w częściach równych po 1/2 , gdyż matka spadkodawcy G. S. nie dożyła otwarcia spadku po nim (odpisy skróconych aktów

stanu cywilnego: aktu zgonu spadkodawcy, aktu urodzenia wnioskodawcy, aktu małżeństwa Ł. P. oraz zapewnienie spadkowe wnioskodawcy).

Postanowienie zaskarżyła uczestniczka postępowania Ł. P. zarzucając naruszenie przepisów prawa materialnego art.1015§1 kc i art.1020 kc poprzez niezastosowanie tych przepisów i orzeczenie o stwierdzeniu nabycia spadku pomimo tego, iż nie minął jeszcze dla uczestniczki termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz ustalenie, że uczestniczka jest spadkobierczynią po zmarłym J. S., w sytuacji, gdy uczestniczka odrzuciła spadek.

Skarżąca podniosła również zarzut naruszenia prawa procesowego – art.316 kpc w związku z art. 361 kpc poprzez wydanie postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, w sytuacji gdy nie minął jeszcze termin dla uczestniczki na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku, a z okoliczności sprawy – zwłaszcza zeznań uczestniczki - wynikało, że nie znała sytuacji rodzinnej spadkodawcy, a zatem nie wiedziała wcześniej o swoim tytule powołania do spadku po bracie.

Uczestniczka wniosła o zmianę postanowienia przez stwierdzenie, że wyłącznym spadkobiercą po zmarłym J. S. jest jego ojciec J. S..

Złożyła ewentualny wniosek o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W piśmie z dnia 30 stycznia 2013r. skarżąca powołała się na przepisy art.1019§2 i 3 kc precyzując swoje stanowisko wyrażone w apelacji przez podniesienie, że uchyła się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. S..

Wniosła o odebranie od niej na rozprawie apelacyjnej oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie 6 miesięcy od śmierci spadkodawcy oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz o jego zatwierdzenie w trybie art.1019§3 kc. Nadto o odebranie od skarżącej działającej w imieniu własnym jak i w imieniu syna M. P. oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja uczestniczki Ł. P. jest zasadna z przyczyn poniżej wymienionych.

W tym miejscu podnieść należy, że zakres kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku i treść postanowienia kończącego to postępowanie wynika przede wszystkim z art. 670 i 677 kpc, które stanowią, że sąd spadku wyjaśnia z urzędu, kto i z jakiego tytułu jest spadkobiercą, a w orzeczeniu wymienia poza spadkodawcą wszystkich spadkobierców oraz ich udziały.

Istotna, ale tylko w określonym przedziale czasowym jest także kwestia czy zostały złożone oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, bowiem zgodnie z art. 1026 kc, stwierdzenie nabycia spadku nie może nastąpić przed upływem sześciu miesięcy od otwarcia spadku – do czasu złożenia tych oświadczeń lub upływu terminu do ich złożenia istnieje przeszkoda do wydania postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

W dacie orzekania przez Sąd pierwszej instancji niesporne między uczestnikami postępowania były kwestie tytułu powołania do spadku (przepisy ustawy), jak i kręgu spadkobierców ustawowych (ojciec i siostra spadkodawcy).

Z protokołu rozprawy z dnia 22 września 2012r. (k.9 akt sprawy I Ns 860/12) – dokumentu urzędowego, mającego moc dowodową tego rodzaju dokumentu (art.244 kpc w zw. z art.13§2 kpc) jednoznacznie wynika, że skarżąca poparła wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po bracie oraz nie zgłosiła zastrzeżeń co do treści zapewnienia spadkowego wnioskodawcy J. S., a treść odpisów skróconych aktów stanu cywilnego oraz treść zapewnienia spadkowego J. S. – w tym i niekwestionowane oświadczenie, iż spadkobiercy ustawowi nie przyjęli ani nie odrzucili spadku, dawały Sądowi Rejonowemu podstawę do stwierdzenia uprawnień obojga uczestników postępowania do spadku po J. S..

W dacie orzekania upłynął termin sześciu miesięcy od daty otwarcia spadku (art.924 kc).

Dopiero do apelacji sporządzonej dnia 8 października 2012r. już przez profesjonalnego pełnomocnika uczestniczki postępowania zostało dołączone oświadczenie Ł. P. w formie aktu notarialnego z dnia 5 października 2012r. o odrzuceniu spadku po bracie J. S. (k.17/18 akt sprawy).

Zatem ani kwestia dochowania terminu do złożenia oświadczenia spadkowego, ani jego skuteczność prawna nie mogły być przedmiotem oceny Sądu pierwszej instancji.

Aby oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wywołało skutki prawne z art.1016 kc lub art. 1020 kc muszą być złożone w terminie ustawowym sześciu miesięcy od dnia w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania; dla spadkobiercy ustawowego będzie to z reguły data dowiedzenia się o śmierci spadkodawcy (art. 1015§1 kc).

Oświadczenie złożone po upływie ww. terminu nie ma bowiem żadnego znaczenia prawnego jest ono w swych skutkach jednoznaczne z brakiem oświadczenia, tj. zgodnie z art.1015§2 kc skutkuje prostym przyjęciem spadku.

Złożenie przez uczestniczkę postępowania w dniu 5 października 2012r. oświadczenia o odrzuceniu spadku po J. S. nie zwalnia skarżącej, która zarzuca, że utraciła przymiot spadkobiercy ustawowego w wyniku skutecznego prawnie odrzucenia spadku, z obowiązku wykazania dochowania ustawowego zawitego terminu prawa materialnego z art.1015§1 kc.

Ta istotna dla rozstrzygnięcia sprawy kwestia, a w szczególności jej wpływ na krąg spadkobierców ustawowych – art.1020 kc nie była przedmiotem oceny sądu spadku z przyczyn wyżej wskazanych.

Dopiero na rozprawie odwoławczej w dniu 31 stycznia 2013r. uczestniczka podała, że powodem złożenia przez nią oświadczenia o odrzuceniu spadku była informacja wnioskodawcy o istniejących długach spadkowych (ponad 140.000 zł) – wykaz ustalonych zadłużeń brata otrzymała pocztą dnia 28 września 2012r., a na tę okoliczność przedłożyła pisemne oświadczenie J. S. z kopertą, w której nadeszło.

Ze względu na wieloletni brak kontaktu z ojcem i bratem skarżąca nie знаła ani sytuacji osobistej ani majątkowej brata, działała w zaufaniu do wnioskodawcy, gdyż nie przypuszczała, że spadkodawca pozostawił tylko długi.

Dopiero bezskuteczność prawna oświadczenia uczestniczki z dnia 5 października 2012r. o odrzuceniu spadku po J. S. daje Ł. P. możliwość skorzystania z konstrukcji uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku (art. 1019§2 kc).

Konstrukcja uchylenia się od skutków prawnych wymaga złożenia przed sądem spadku oświadczenia spadkowego oraz zatwierdzenia przez sąd (art. 1019§1 pkt 1 i 2 oraz §3 kc).

Postępowanie w przedmiocie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia zostało uregulowane w art.690§1 i 2 kpc. Specyfikę tego postępowania reguluje art. 690§2 kpc, stanowiąc, że skuteczne uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia spadkowego (niedochowanie terminu), tj. zatwierdzone prawomocnym postanowieniem sądu, powoduje zmianę kręgu osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone i stanowi samodzielną przesłankę dokonania z urzędu zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, tym bardziej zaskarżonego, niezależnie od przesłanek określonych w art.679§1 kpc.

Specyfika postępowania spadkowego uregulowanego przepisami art.690 kpc w zw. z art.1019 kc sprzeciwia się odbieraniu i zatwierdzaniu oświadczeń o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczeń spadkowych na etapie postępowania apelacyjnego w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku także i z tego względu, że od postanowienia sądu o zatwierdzeniu służy apelacja, gdyż jest ono postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy w rozumieniu art.518 kpc.

Postanowienie o zatwierdzeniu ma bowiem charakter konstytutywny, gdyż przesądza skuteczność uchylenia się.

Bez zbadania ww. istotnych dla stwierdzenia nabycia spadku po J. S. kwestii brak jest podstaw do odbierania przez Sąd drugiej instancji oświadczenia spadkowego w imieniu małoletniego syna uczestniczki postępowania.

Z przytoczonych względów Sąd Okręgowy na podstawie art.386§4 w zw. z art.13§2 kpc uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi pierwszej instancji celem ponownego ustalenia z urzędu kręgu spadkobierców ustawowych J. S..

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy przede wszystkim zbada skuteczność prawną oświadczenia Ł. P. z dnia 5 października 2012r. o odrzuceniu spadku po J. S..

W razie stwierdzenia, że zostało ono złożone po upływie terminu ustawowego z art.1015§1 kc powinien być rozpoznany w trybie art.690§1 kpc wniosek skarżącej o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego, ze względu na błąd uczestniczki co do przedmiotu spadku, tj. w kontekście ustalenia przesłanek z art.1019§2 kc w zw. z art.84 i art.88§2 kc.

Istnienie ww. przesłanek ustawowych skutkować będzie wydaniem przez Sąd spadku postanowienia zatwierdzającego, a ich brak – odmową zatwierdzenia.

Prawomocne postanowienie o zatwierdzeniu – jak wskazano wyżej będzie stanowiło podstawę do zmiany kręgu spadkobierców ustawowych po J. S..